

2 Nut en noodzaak

2.1 Noodzaak ondergrondse gasopslag

2.1.1 Aardgas in Nederland

Aardgas is voor zowel voor Nederland als Europa een belangrijke brandstof en grondstof en is van groot belang voor onze samenleving en economie. De winning van de Nederlandse gasvoorraden heeft een grote bijdrage geleverd aan de Nederlandse welvaart en zorgt nog steeds jaarlijks voor miljarden aan baten. Nederlands aardgas speelt een grote rol in de voorzienings- en leveringszekerheid binnen Nederland en de Europese Unie en kan dit met de juiste investeringen ook in de komende decennia blijven doen. Aardgas is de schoonste fossiele brandstof en speelt daarom een belangrijke rol in de transitie naar een duurzame energiehuishouding.

De gasvoorraden in Nederland zullen de komende jaren teruglopen. Uiteindelijk zal steeds meer gas van steeds verder moeten worden aangevoerd en zal Nederland moeten omschakelen van gasproductie en gasexport naar gasimport. Ondergrondse opslagvoorzieningen zijn daarom in de toekomst essentieel om gasvraag en -aanbod op elkaar te laten aansluiten.

De fluctuerende gasvraag vereist vanwege wisselende seizoenen (globaal genomen is de gasvraag in de winter drie keer zo hoog als in de zomer) een flexibele gasproductie. Tot op heden is daar in Nederland in voorzien door flexibele gasproductie uit het Slochteren gasveld bij Groningen. Bij flexibele productie wordt, afhankelijk van de vraag, meer of minder gas uit het Groningenveld gewonnen. Vanwege de dalende druk in het Groningenveld wordt de flexibele productie vanaf 1995 ondersteund door een aantal opslagfaciliteiten (Norg, Grijpskerk, Alkmaar, Zuidwending).

Omdat vanaf circa 2020 door de dalende reservoirdruk geen flexibele gasproductie uit het Groningenveld meer mogelijk zal zijn, moet worden geïnvesteerd in nieuwe gasopslagen om ook in de toekomst de voorzieningszekerheid te kunnen waarborgen. Flexibiliteit moet dicht bij de eindverbruikers gegenereerd worden om tijdig te reageren op fysieke veranderingen in de vraag.

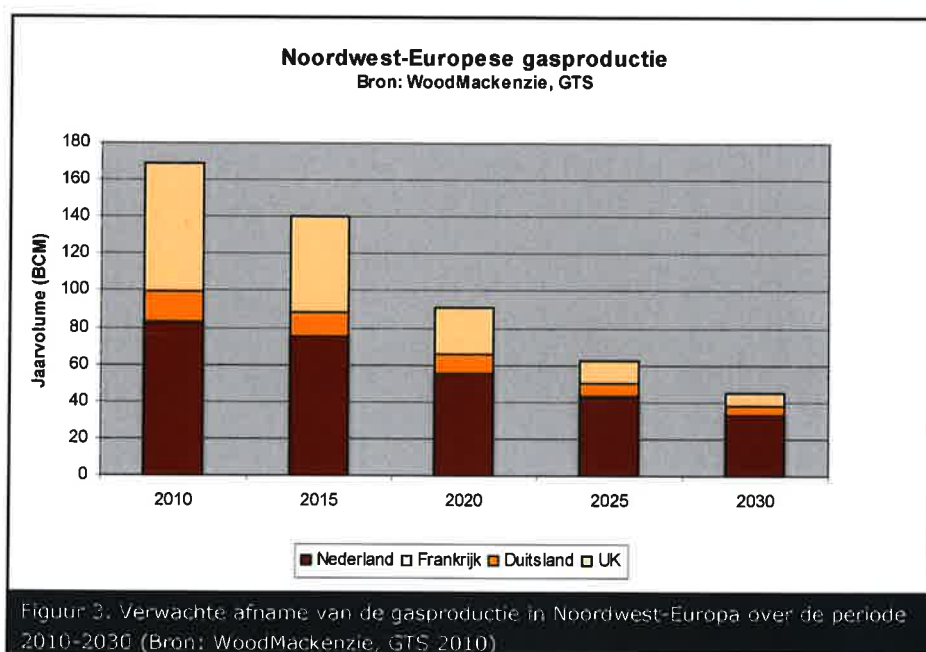
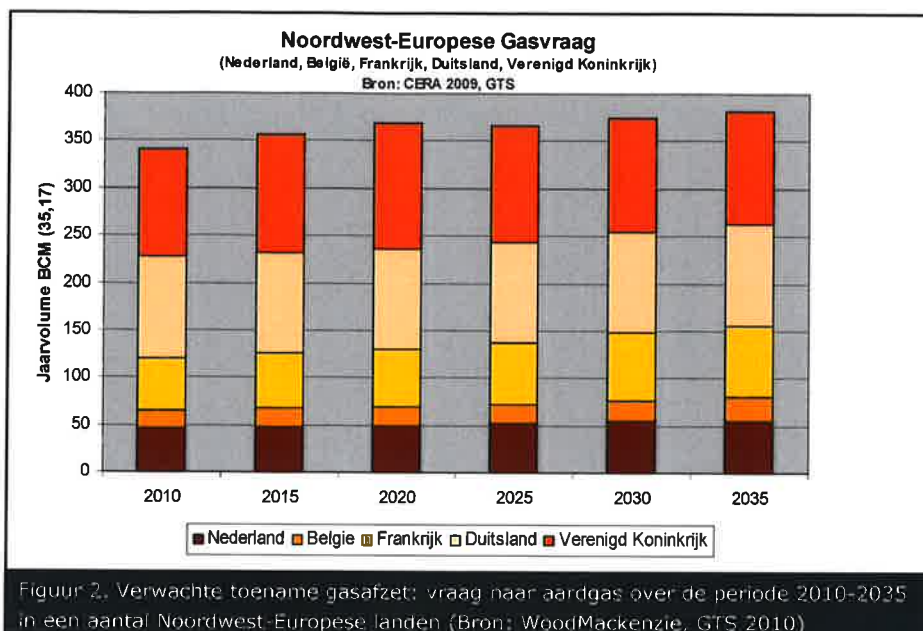
In de monitoringrapportage voorzieningszekerheid gas 2010 stelt de beheerder van het landelijk gastransportnet, Gas Transport Services, dat vanaf 2018 de vraag naar flexibiliteit groter zal zijn dan de bestaande en geplande opslagcapaciteit, waarin de Gasopslag Bergermeer al is inbegrepen. Dat houdt in dat vanaf 2018 de aanwezige opslagcapaciteit (inclusief de Bergermeer opslag, die beoogt in 2014 operationeel te zijn) onvoldoende is om aan de vraag te voldoen. Er is derhalve op de markt behoefte aan en ruimte voor extra gasopslagcapaciteit. Ook in een onderzoek van Energie Onderzoek Centrum Nederland ('Developments on the northwest European market for seasonal gas Storage', september 2009) wordt bevestigd dat de behoefte aan gasopslagcapaciteit de komende 20 jaar toeneemt.

2.1.2 Veranderingen op de Europese energiemarkt

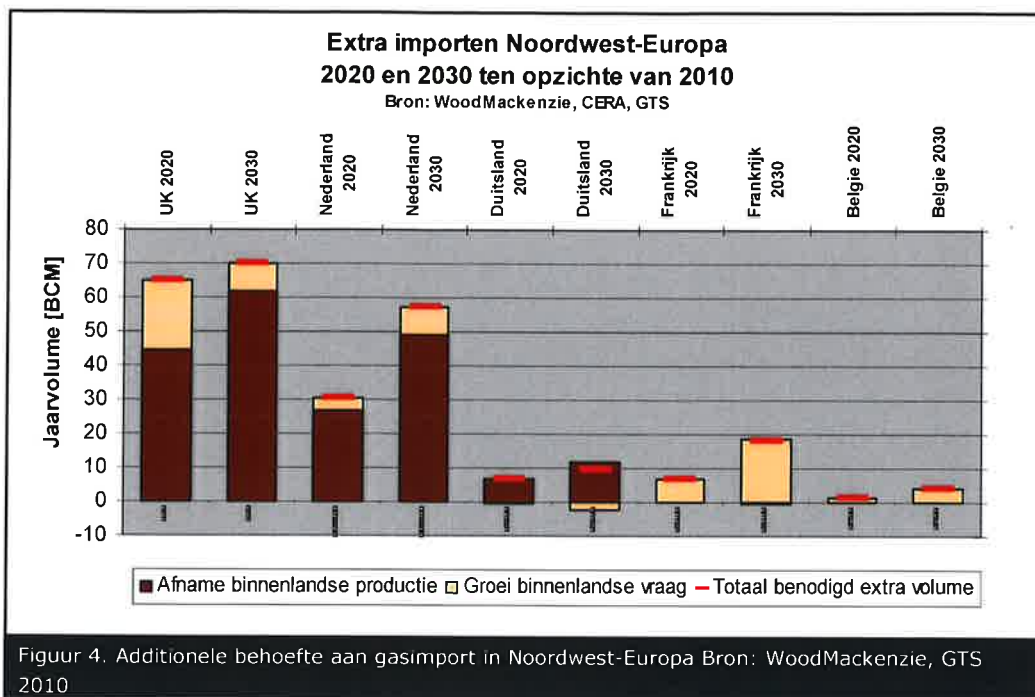
Er doet zich in de energiemarkt een aantal veranderingen voor, dat tot gevolg heeft dat de internationale handel en transport in gas toeneemt en dat de onderlinge connecties tussen de gasmarkten van verschillende landen worden versterkt.

- Op initiatief van de Europese Unie is begonnen aan liberalisering van de energiemarkt. Hierdoor veranderen de omstandigheden op de Europese gasmarkt.
- Verder loopt de Noordwest-Europese gasproductie hard terug maar neemt de vraag naar gas in Noordwest-Europa toe. Navolgende figuren illustreren de veranderende markt. Figuur 2 en Figuur 3 laten zien dat de eigen productie van aardgas in de

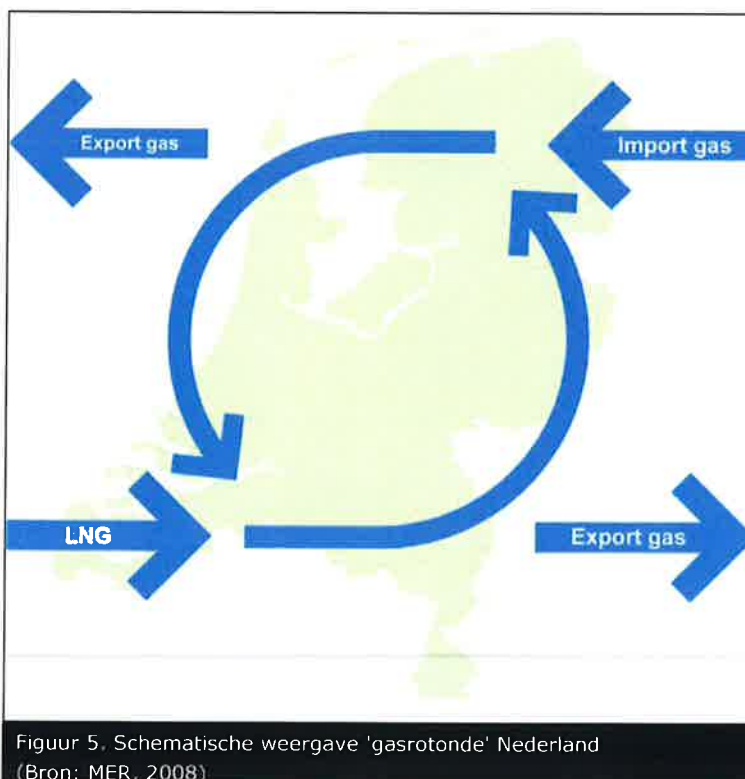
Europese lidstaten afneemt met bijna 50% tussen 2010 en 2020, terwijl de vraag naar aardgas in diezelfde periode met ongeveer 10% toeneemt.

In Figuur 4 is de additionele behoefte aan import van gas in Noordwest-Europa tot en met het jaar 2030 gevisualiseerd. De Europese landen worden steeds meer afhankelijk van import van buiten Europa. Hierbij moeten grote afstanden worden overbrugd ook deels via grondgebied van andere Europese landen.

Buiten Noordwest-Europa bevinden zich grote voorraden aardgas. De belangrijkste mogelijkheden voor import zijn Russisch gas, Noors gas en LNG (vloeibaar aardgas dat per schip kan worden aangevoerd). Voornaamste importpunten in Nederland zijn voor Russisch gas Oude Statenzijl (in het noordoosten van Groningen), voor Noors gas Termunterzijl (idem) en voor LNG de in aanbouw zijnde LNG-terminal van GATE op de Maasvlakte. In Figuur 5 is deze situatie schematisch aangegeven.

2.1.3 Wat betekenen de veranderingen voor Nederland?

Uit de voorgaande figuren blijkt dat in Nederland de binnenlandse vraag naar gas in de komende decennia in beperkte mate zal toenemen. In Nederland is echter ook sprake van een significante afname van het binnenlandse aanbod. De productie van de zogenoemde 'kleine velden' en het Groningenveld daalt in de komende tien jaren met meer dan één derde, waardoor meer import nodig is. Daarnaast is door de winning van het gas in de afgelopen decennia de druk in de gasvelden gedaald en daardoor daalt de maximaal op dagbasis te produceren capaciteit zodat ook pieken in de vraag minder goed kunnen worden opgevangen. Deze wegvallende flexibiliteit maakt meer import nodig maar ook meer opslag van gas in bergingen.

2.1.4 Ondergrondse gasbergingen om seizoenspatronen op te vangen

Het geïmporteerde gas vertoont veelal niet het seizoenspatroon (flexibiliteit) zoals de binnenlandse productie die wel heeft, terwijl de vraag naar gas per seizoen verschilt. De reden voor de beperkte flexibiliteit is dat de aanvoerende infrastructuur (zoals de pijpleidingen uit Rusland en LNG-schepen) continu leveren. Dat leidt ertoe dat opslag van gas nodig is om vraag en aanbod continu op elkaar af te stemmen. Gas dat wordt opgeslagen kan komen uit de hierboven genoemde mogelijkheden voor import. Ook kan het gas vanuit Groot-Brittannië (via de Balgzand-Bacton Leiding of via Zelzate (België)) komen als daar tijdelijke of seizoensgebonden overschotten aan geïmporteerd Noors gas en/of LNG ontstaan.

Naast het realiseren van additionele importcapaciteit wordt dan ook additionele opslagcapaciteit voorbereid of uitgevoerd. Deze nieuwe ondergrondse opslagcapaciteit wordt zowel in Nederland als Duitsland gerealiseerd. Bedacht moet hierbij worden dat de bergingen in Nederland en Duitsland voor een significant deel voor wederzijdse markten gebruikt zullen worden, waarbij moeten worden opgemerkt dat Bergermeer een zeer grote gasopslag is.

De verschillende plaatsen waar gas kan worden aangeboden en de noodzaak tot het gebruik van bergingen, dwingen tot het creëren van voldoende transportcapaciteit en bergingen tussen deze plaatsen van aanbod, en plaatsen waar het gas wordt gebruikt. Dit leidt tot een toename in de behoefte aan transportcapaciteit en bergingen.

In een steeds verder geïntegreerde Europese energiemarkt kan overigens niet worden gesproken van puur nationale markten. De Gasopslag Bergermeer dient derhalve te worden gezien als een opslag ten behoeve van de Noordwest-Europese markt. Binnen deze Noordwest-Europese markt kan elke geïnteresseerde partij gas invoeden dan wel gas betrekken uit de berging. De gasopslag levert daarmee een bijdrage aan de voorzieningszekerheid van Nederland, maar ook aan de ons omringende landen. Nederland is door aanvullende gasopslagcapaciteit beter in staat om het hoofd te bieden aan aanvoeronderbrekingen.

2.1.5 Gasrotonde

Gasopslagen zijn belangrijk voor de energievoorzieningszekerheid en voor een goede werking van de gasmarkt, want buffervoorraden beschermen de gebruikers tegen aanvoeronderbrekingen en tegen tekorten als gevolg van een extreem hoge vraag. Bovendien heeft voldoende reservecapaciteit een dempend effect op de prijzen.

Gezien de centrale positie van Nederland in Noordwest-Europa, de hoogwaardige kennis van gastehnologie en gasopslag in leeggeproduceerde gasvelden, de uitstekende gasinfrastructuur en de mogelijkheden voor ondergrondse gasopslag heeft Nederland de potentie nieuwe gasstromen aan te trekken en te verdelen en hiermee een aanbieder van gasflexibiliteit in de Noordwest-Europese gasmarkt te worden.

De Gasopslag Bergermeer is een belangrijk project voor het tot stand brengen van de doelstelling om Nederland de gasrotonde in Noordwest-Europa te laten worden (zie paragraaf 1.2). De gasrotondestrategie is erop gericht om de sterke en belangrijke positie van de

gassector van ons land te behouden, ook als ons eigen gas opdraakt. Dat is economisch van belang gezien de betekenis van de gassector voor de gehele Nederlandse economie.

In een door een onafhankelijk onderzoeksbureau - The Brattle Group - uitgevoerde studie ('Economic Impact of the Dutch Gas Hub Strategy on The Netherlands', december 2010) worden de economische effecten (w.o. financieel, werkgelegenheid) van de gasrotondestrategie nader onderbouwd. Uit de studie blijkt dat gasopslag een substantieel aandeel heeft in de additionele economische opbrengsten van de gasrotonde zowel qua omzet als werkgelegenheid.

Nederland is een toonaangevend gasland binnen Europa. Nederland is de negende gasproducent ter wereld en de grootste gasproducent en -exporteur van de Europese Unie. Een positie die Nederland heeft verworven door de vondst van het Groningenveld, het toentertijd grootste gasveld van Europa. Het Groningse gas leidde tot een sterk groeiende gasconsumptie in ons land en de landen om ons heen, zowel door huishoudens als door de industrie. Ook leidde het tot de ontwikkeling van een grote en sterke gassector, met name voor de exploratie en productie, voor gashandel en voor gastransport.

Zoals uit de studie van The Brattle Group blijkt, levert deze sector een belangrijke bijdrage aan de economie van Nederland. Dat geldt voor de overheidsinkomsten, de exportinkomsten, de werkgelegenheid en het bruto nationaal product. Gas is daarnaast van groot belang voor de energievoorziening van Nederland. Nederland is het land met het hoogste percentage huishoudens dat is aangesloten op het gasnet. Ook gebruikt Nederland van alle landen in de Europese Unie het meeste gas per hoofd van de bevolking.

Nederland zet de komende decennia stevig in op de ontwikkeling van duurzame energiebronnen, gezien de (internationale) klimaatdoelstellingen. Gas zal gezien de samenstelling van onze economie de komende decennia een zeer prominente rol blijven spelen in de binnenlandse energievoorziening. Gas is van alle fossiele brandstoffen de meest voordelige vanuit milieuoogpunt. In de transitie naar een volledig duurzame energiehuishouding blijft gas de komende jaren een cruciale rol spelen.

De projecten, die een bijdrage leveren aan de implementatie van de gasrotondestrategie, zijn, gelet op het geliberaliseerde karakter van de gasmarkt, in beginsel private investeringen. Dit geldt ook voor de Gasopslag Bergermeer. Private investeringen kennen een eigen commerciële en economische onderbouwing. Dat geldt ook voor de geplande gasopslag bij Bergermeer. De investeringen zijn eerst en vooral private en commerciële investeringen.